

RAJOITUSTOIMENPITEET VIRUSMUUNNOKSEN JA EPIDEMIAN LEVIÄMISEN ESTÄMISEKSI

Sosiaali- ja terveysministeriö on 1.3.2021 ja 9.4.2021 antamallaan kirjeillä *Rajoitustoimenpiteet virusmuunnoksen ja epidemian leviämisen estämiseksi* ohjannut leviämisvaiheen kriteerit täyttävät alueet ja niihin toimenpidetarpeiltaan muista syistä rinnastettavat alueet ottamaan käyttöön toimenpidetason kaksi toimenpiteet. Lisäksi kiihtymisvaiheessa oleville alueille on suositeltu näiden toimenpiteiden käyttöönottoa. Ministeriö on kehottanut varmistamaan toimenpiteet 30.4.2021 saakka. Ministeriö on lisäksi asettamassaan Covid-19-epidemian tilannekuva- ja mallinnusryhmässä tehdyn arvion perusteella ohjannut uusia alueita tasolle kaksi ja lisätoimenpiteiden käyttöönottoon sekä suositellut alueille näitä toimenpiteitä.

Hallitus on julkaissut muistion *Suuntaviivat covid-19-epidemiaan liittyvien rajoitustoimien ja –suositusten hallitulle purkamiselle*. Suunnitelman mukaisesti rajoitusten purkamisen vaiheet ovat seuraavat:

1. Poikkeusolot päättyvät: valtioneuvosto päättää poikkeusolojen päättymisestä Hallituksen kokonaisarvio saamansa tilannekuvan perusteella siitä, että epidemia on hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin. Valmiuslain toimivaltuuksien käyttövaltuuksista luovutaan.
2. Hallituksen puolto toimenpidetasoluokittelusta luopumiselle THL:n epidemiologisen lausunnon pohjalta
Suuntaa-antavina arviointiperusteina voidaan käyttää seuraavia:
 - a. epidemia on valtakunnallisesti selvästi supistunut kolmen viikon ajan
 - b. rokotuskattavuuden yli 70-vuotiaiden ja riskiryhmien kohdalla arvioidaan olevan riittävän laaja
 - c. tiedossa ei ole, että ominaisuuksiltaan tuntematon tai rokotteiden antamaa suojaa olennaisesti heikentävä muuntovirus vaikeuttaisi epidemiatilanteen kokonaisarviointia.
3. Palataan epidemiavaiheeseen perustuvaan alueelliseen päätöksentekoon
Kansallinen ohjeistus, alueellinen arviointi, toteuttamiskelpoinen purkamistoimien kokonaisuus, sujuva testaus, epidemiologisen tilanteen jatkuva seuranta sekä seuranta kahden viikon välein purkutoimenpiteiden jälkeen.
4. Alueelliset rajoitukset poistetaan asteittain
Kunkin alueen toimivaltaiset viranomaiset tekevät päätökset tartuntatautilain ja muun lainsäädännön mukaisesti.

Ravitsemisliikkeiden sulkemista koskevan poikkeuslain ja poikkeusolojen voimassaolon päätyttyä seuraavana vaiheena rajoitustoimien purkamisessa on hallituksen puolto hybridistrategian täydennyksen mukaisesta valtakunnallisesta toimenpidetasoluokittelusta luopumiselle. Luopuminen tarkoittaa, että toimenpidetasoja ei enää sovelleta, vaan arviointia tehdään jatkossa alueiden epidemiavaiheisiin perustuen. Puolto tapahtuisi valtioneuvoston päätöksenä STM:n esityksestä THL:n epidemiologisen lausunnon pohjalta. Toimenpidetasoista luopumisen jälkeen sosiaali- ja

terveysministeriö ohjaa alueita ohjaukirjeellä. Myös hybridistrategian toimintasuunnitelma päivitetään.

Toistaiseksi STM siis ohjaa edelleen alueita toimenpidetason 2 mukaisesti. Mikäli toimenpidetasoista luovutaan edellä mainitussa menettelyssä ennen tämän ohjauksen määräajan päättymistä, ministeriö antaa erillisen uuden ohjauksen tämän merkityksestä ja epidemiavaiheisiin liitetystä toimenpidesuosituksista tuolloin voimassa olevan hybridistrategian toimintasuunnitelman mukaisesti.

Toimenpidetasossa kaksi (taso 2) epidemian nopean kiihtymisen tai muuntuneen viruksen leviämisen uhan perusteella STM voi THL:n lausuntoon perustuen ohjata kaikkia alueita ottamaan käyttöön leviämisvaiheen suositukset ja toimenpiteet kunkin alueen epidemiologisista tunnusluvuista riippumatta. Lisätoimenpiteiden mukaisia suosituksia voidaan soveltaa joko valtakunnallisesti tai erikseen määritellyillä alueilla. Tartuntatautien torjunta on valtakunnan lainsäädäntövallan alaa myös Ahvenanmaalla, mutta itsehallintolain 30 §:n 9 kohdan nojalla maakunta huolehtii tartuntatautien torjuntaan liittyvistä tehtävistä Ahvenanmaalla.

Tällä kirjeellä annetaan ohjaus 31.5.2021 saakka. Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa THL:n sekä ministeriön arvion mukaiset leviämisvaiheen kriteerit täyttävät tai niihin toimenpidetarpeiltaan muista syistä rinnastettavat alueet ottamaan käyttöön hybridistrategian toimintasuunnitelman sekä sen täydennyksen mukaiset leviämisvaiheen toimet (ml. tartuntatautilain uudet valtuudet) ja lisätoimet. Liikenne- ja viestintäviraston tehtävälään kuuluvien valtuuksien osalta ohjauksesta vastaa liikenne- ja viestintäministeriö. Edellä mainittuja toimia suositellaan lisäksi otettavaksi käyttöön kaikilla kiihtymisvaiheen alueilla tai niihin toimenpidetarpeiltaan rinnastettavilla alueilla.

Vaikka alueet ohjataan pääsääntöisesti aikuisväestöä koskeviin leviämisvaiheen toimiin ja lisätoimiin, niillä leviämisvaiheen alueilla, joilla epidemia ei osoita rauhoittumisen merkkejä, suosituksia ja rajoituksia ei lähtökohtaisesti tulisi purkaa ilman tarkkaa harkintaa sen vaikutuksista ja mahdollisista korvaavista toimenpiteistä. Myös lapsiin ja nuoriin kohdistuvat, toimintasuunnitelman mukaiset rajoitustoimet ovat alueiden harkinnassa olevassa keinovalikoimassa edelleen. Epidemian rauhoituessa suosituksia ja rajoituksia tulee purkaa vain huolellisesti harkiten.

Toimenpidetason 2 käyttöönoton alueet

Alueita, joilla tason 2 toimenpiteet tulevat kyseeseen, ovat ministeriön 21.4.2021 arvion mukaan:

Leviämisvaiheen alueet:

- Helsinki ja Uusimaa
- Etelä-Karjala
- Kymenlaakso
- Päijät-Häme
- Varsinais-Suomi
- Pirkanmaa
- Ahvenanmaa

Kiihtymisvaiheen alueet:

- Kanta-Häme
- Vaasa

- Itä-Savo
- Länsi-Pohja
- Satakunta

Ministeriön ohjaustoimet leviämisvaiheen alueille

Sosiaali- ja terveysministeriön tehtävänä on tartuntatautien torjunnan yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta. Ministeriö vastaa valtakunnallisesta terveydenhuollon häiriötilanteisiin tai niiden uhkaan varautumisesta ja näiden tilanteiden johtamisesta. Tartuntatautilain nojalla viranomaisten, mukaan lukien ministeriön, on ryhdyttävä välittömiin toimiin saatuaan tiedon torjuntatoimia edellyttävän tartuntataudin esiintymisestä tai sellaisen vaarasta.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo välttämättömäksi edellä mainitun tehtävänsä mukaisesti **ohjata**, että edellä leviämisvaiheessa oleviksi arvioiduilla alueilla on sen näkemyksen mukaan välttämätöntä ottaa välittömästi käyttöön seuraavat hybridistrategian toimintasuunnitelman mukaiset leviämisvaiheessa toteutettavaksi suositellut toimenpiteet:

- Suositus laajasta etätyöstä sekä kasvomaskien käytöstä väestölle ja työnantajille (vastuu: STM, VM, THL, kunnat)
- Suositukset väestölle sekä toimintakäytännöt riskiryhmien tehostetuksi suojaamiseksi (vastuu: kunnat)
- Omaehtoiset päätökset korkeakoulujen (ja toisen asteen) laajasta etäopetuksesta (vastuu: koulutuksen järjestäjä, oppilaitoksen ylläpitäjä tai korkeakoulu)
- Suositukset sekä omaehtoiset päätökset korkean tartuntariskin julkisten tilojen käytön keskeyttämiseksi (vastuu: kunnat)
- Suositukset väestölle ja toiminnanharjoittajille aikuisten ryhmäharrastustoiminnan ja siihen osallistumisen keskeyttämiseksi (vastuu: kunnat)
- Tartuntatautilain 58 d §:n mukaiset päätökset asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käyttöedellytysten asettamisesta säännöksessä tarkoitettujen edellytysten täytyessä (vastuu: aluehallintovirasto / kunta alueellaan)
- Tartuntatautilain 58 g §:n mukaiset päätökset korkean tartuntariskin tilojen väliaikaisesta sulkemisesta säännöksessä tarkoitettujen edellytysten täytyessä ja ryhmäharrastustoiminnan osalta koskien aikuisväestöä (vastuu: aluehallintovirasto / kunta alueellaan)
- Tartuntatautilain 58 f §:n mukaiset päätökset mahdollisesta matkustajamäärän väliaikaisesta rajoittamisesta henkilöliikenteessä (vastuu: liikenne- ja viestintävirasto)

Lisäksi ministeriö katsoo välttämättömäksi ohjata, että näillä alueilla tulee sen näkemyksen mukaan välittömästi ottaa käyttöön seuraavat tason kaksi lisätoimenpiteet:

- i. Tartuntatautilain 58 §:n mukaiset päätökset yli kuuden (6) henkilön yleisötilaisuuksien kieltämisestä *tai viime sijassa päätökset yleisötilaisuuksien järjestämisen kieltämisestä kokonaan siten, että enintään kuuden hengen tilaisuudet ovat sallittuja ainoastaan*

pakottavasta lakisääteisestä syystä (vastuu: aluehallintovirasto / kunta alueellaan)

- ii. Suositukset väestölle yli kuuden (6) henkilön yksityistilaisuuksien välttämiseksi *tai viime sijassa suositukset olla järjestämättä yksityistilaisuuksia kokonaan* (vastuu: kunnat)
- iii. Ohjeet karanteenin ja eristyksen toteutumisen seurannan tehostamiseksi (vastuu: kunnat ja sairaanhoitopiirit)

Ministeriön ohjaus ei ole oikeudellisesti sitovaa. Ministeriö kehottaa huomioimaan, että laissa erikseen säädettyjä soveltamisedellytyksiä tulee aina noudattaa.

Suositukset ja päätökset eivät koski ammattiurheilua, jolla tarkoitetaan sarjalisenssisopimukseen tai olympiakomitean urheilijasopimukseen perustuvaa urheilutoimintaa sekä A-maajoukkuetoimintaa silloin, kun sitä harjoitetaan ilman yleisön läsnäoloa. Käytännössä tämä tarkoittaisi ammattiurheilun rajaamista huippu-urheiluun kattaen palloilulajeissa kaksi ylintä sarjatasoa, aikuisten A-maajoukkuetoiminnan sekä kansallisen lajiliiton valintajärjestelmän kautta kansainvälisiin arvokilpailuihin valmistautuvat urheilijat.

Ministeriön ohjaustoimet kiihtymisvaiheen alueille

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo perustelluksi **suositella**, että edellä kiihtymisvaiheessa oleviksi arvioituilla alueilla otetaan valtakunnallisen epidemiantorjunnan tehostamiseksi sekä epidemian leviämisen estämiseksi välittömästi käyttöön edellä leviämisvaiheessa toteutettavaksi suositellut toimenpiteet. Lisäksi ministeriö suosittelee kiihtymisvaiheen alueita ottamaan samalla käyttöön tason kaksi lisätoimenpiteet i. – iii.

Ministeriön suositus ei ole oikeudellisesti sitova. Ministeriö kehottaa huomioimaan, että laissa erikseen säädettyjä soveltamisedellytyksiä tulee aina noudattaa.

Ministeriön ohjaustoimet perustason alueille

Ministeriön 21.4.2021 arvion mukaan perustason alueita ovat:

- Etelä-Pohjanmaa
- Keski-Pohjanmaa
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Savo
- Kainuu
- Lappi
- Etelä-Savo
- Keski-Suomi
- Pohjois-Karjala

Alueen siirtyessä epidemian kiihtymisvaiheesta perustasolle sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee, että alueella pidetään vielä voimassa edellä kuvatut kiihtymisvaiheen toimenpiteet ja ryhdytään asteittain purkamaan niitä vasta huolellisen harkinnan ja monipuolisen arvioinnin jälkeen. Ministeriö suosittelee asiassa 1-2 viikon seuranta-aikaa.

Tämän perusteella palattaessa perustason toimenpiteisiin, ne muodostuvat toimenpidetason 2 edelleen voimassa ollessa:

- Suosituksista, jotka koskevat epidemian aikana omaksuttuja käsi- ja hengitystiehygieniää, kasvomaskin käyttöä, sosiaalisia etäisyyksiä ja muiden huomioon ottamista koskevia käytäntöjä myös julkisissa ja muissa yleisölle avoimissa tiloissa. (Vastuu: kunnat ja kuntayhtymät, THL) Tartuntatautilain 58 c ja e §:issä säädetään suoraan yleisistä, kaikki epidemiavaiheet kattavista turvallisuusvelvoitteista asiakas- ja osallistujatiloihin sekä liikenneasemille ja henkilöliikenteeseen.
- Suosituksista, joiden mukaan kaikkeen ryhmäharrastustoimintaan käytettävien sisä- tai ulkotilojen käytön edellytys on, että tilojen hallinnasta vastaavan on järjestettävä tilassa tai sen osassa oleskelu osallistujamäärää rajoittamalla, asiakaspaikka- tai tilajärjestelyin taikka muilla tavoin siten, että osallistujien ja seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa (Vastuu: kunnat ja kuntayhtymät)
- Tartuntatautilain 58 §:n mukaisista päätöksistä, joilla yleisötilaisuuksien yleisömäärä rajataan enintään 50 henkilöön (vastuu: aluehallintovirasto/kunta alueellaan)

Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa lisäksi, että perustason alueilla voidaan tällöin eriyttämisjärjestelyin sallia 1.5.2021 lähtien yleisötilaisuuksissa ja yleisissä kokouksissa yli 50 henkilön yhteisyleisömäärä. Tämä edellyttää, että

- tiloissa on käytettävissä useita katsomolohkoja tai yleisölle tarkoitettuja rajattavissa olevia alueita,
- tilaisuuteen osallistuva yleisö voidaan sijoittaa omille istumapaikoille tai omille alueille enintään 50 henkilön erillisiin katsomolohkoihin tai yleisölle tarkoitettuihin alueisiin, ja
- niissä kussakin turvallisuus voidaan varmistaa noudattamalla THL:n ja OKM:n antamaa ohjeistusta.

Lisäksi käytössä olevien lohkojen välille on järjestettävä selkeä suojavyöhyke. Jokaiselle lohkolle tulee olla omat kulkureitit, palvelut (kuten mahdolliset tarjoilupalvelut ja saniteettitilat) sekä tapahtumahenkilökunta.

Toimenpidekokonaisuuksien kesto ja seuranta

Sosiaali- ja terveysministeriö kehottaa vahvistamaan edellä todetut toimenpiteet **31.5.2021 saakka**.

Sosiaali- ja terveysministeriö voi jatkossa Covid-19-epidemian tilannekuva- ja mallinnusryhmässä tehdyn arvion perusteella tehdä päätöksen uuden alueen ohjaamisesta toimenpidetasolle kaksi ja lisätoimenpiteiden käyttöönottoon. Vastaavasti tehdään arvio näiden toimenpiteiden suosittelemisesta sekä tason kaksi toimenpiteiden ja lisätoimenpiteiden jatkamisen tarpeesta.

Kunkin toimivaltaisen viranomaisen on tarkasti seurattava päätöstensä vaikutuksia ja lakisääteisten soveltamisedellytysten täyttymistä. Lähtökohtana voidaan pitää, että sekä nykyisten että uusien rajoitustoimien vaikutusten yhdenmukainen arviointi edellyttää toimenpiteestä riippuen vähintään kahden tai kolmen viikon seuranta-aikaa.

Kulloinkin käytettävät toimet valitaan kokonaisuutensa perusteella siten, että epidemian hallinnassa saavutettava hyöty on mahdollisimman suuri suhteessa toimenpiteen aiheuttamiin sosiaalisiin ja taloudellisiin haittavaikutuksiin. Tämän seurannan ja kokonaisarvioinnin perusteella rajoitustoimia voidaan purkaa, pitää ennallaan tai palauttaa takaisin voimaan.

Toimenpidekokonaisuuden purkaminen ja purkamisen sisältö tulee siten perustaa monipuoliseen ja laajaan arviointiin purkamisen vaikutuksista sekä sen pohjalta huolellisesti suunniteltuun korvaavaan toimenpidekokonaisuuteen tai perusteltuun arvioon välittömän leviämisen uhan väistymisestä, jotta voidaan uudessa tilanteessa turvata epidemian leviämisen hillintä. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän toimintakyky varmistetaan käytettävissä olevin keinoin kaikissa olosuhteissa. Yksittäisten rajoitustoimien purkamista voidaan tukea muun muassa suosituksilla ja kohdennetuilla rajoituksilla, joilla estetään epidemian yltyminen rajoituksia purettaessa.

Kun toimenpidetasoista on luovuttu ja siirrytty hybridistrategian mukaiseen tilanteeseen, jossa alueille asetetaan rajoituksia epidemian vaiheen perusteella, tulee arvioitavaksi annettujen rajoitusten purkaminen. Kunkin alueen toimivaltaiset viranomaiset tekevät päätökset tartuntatautilain ja muun lainsäädännön mukaisesti. Rajoitusten purkamisen hallitun etenemisen näkökulmasta olisi tärkeää, että viranomaiset alueilla laatisivat omat suunnitelmat. Tämä parantaisi toimien ennakoitavuutta eri alueilla sen ominaispiirteiden mukaisesti. Alueellinen suunnitelma myös tukisi oikea-aikaista ja oikein kohdennettua viestintää rajoitusten muutoksista.

Alueita voidaan ohjata purkamaan rajoituksia pääsääntöisesti käänteisessä järjestyksessä niiden asettamiseen nähden, ottaen kuitenkin huomioon kertynyt tieto arvioidusta vaikuttavuudesta (epidemian kiihtymisen riskiä vähiten kasvattavat ensin) sekä rajoituksista syntyvien haittojen merkittävyys. Sosiaali- ja terveysministeriö tulee erikseen päivittämään hybridistrategian toimintasuunnitelman mukaiset epidemiavaiheisiin liitetyt suositukset tämän mukaisesti. Ennen päivitystyön loppuun saattamista, suosituksissa noudatetaan voimassa olevaa toimintasuunnitelmaa.

Seurannassa noudatettavia periaatteita on käsitelty tarkemmin hybridistrategian toteuttamisesta annetussa toimintasuunnitelman täydennyksessä 26.1.2021 sekä valtioneuvoston julkaisussa *Suuntaviivat covid-19-epidemiaan liittyvien rajoitustoimien ja -suositusten hallitulle purkamiselle*.

Perusteet ohjaustoimille

Epidemiologinen tilanne ja virusmuunnoksen leviäminen

Suomessa on 22.4.2021 mennessä todettu yhteensä 85 077 koronavirustapausta. Muuntuneen koronaviruksen aiheuttamia tapauksia oli 19.4.2021 mennessä ilmoitettu THL:n tartuntatautirekisteriin yhteensä 4200. Näistä 3 658 on ollut Britannian virusmuunnosta B.1.1.7 ja 541 Etelä-Afrikan virusmuunnosta B.1.351.

Koronavirusrokotukset ovat edenneet hyvin kaikilla erityisvastuualueilla. Suomessa on 21.4.2021 mennessä annettu vähintään yksi koronarokoteannos noin 1,4 miljoonalle henkilölle vastaten noin 25 prosenttia väestöstä. Ensimmäisen rokoteannoksen on saanut koko maassa yli 85 % 70 vuotta täyttäneistä. Arvio on, että lääketieteelliset riskiryhmät ovat saaneet pääosin ensimmäisen rokoteannoksen toukokuun puoleen väliin mennessä. Rokotteet ovat todennäköisesti vähentäneet sairaalahoidon tarvetta covid-19-tautiin sairastuneilla henkilöillä.

Vaikka uusien covid-19-tapausten määrä on viimeisten viikkojen aikana kääntynyt laskuun, todetaan tapauksia edelleen paljon. Tällä hetkellä todettujen tartuntojen määrä vastaa vuodenvaihteen 2020-2021 ja loka-marraskuun 2020 tartuntatilannetta. Tähän mennessä tehdyt toimenpiteet, annetut suositukset ja rajoitukset sekä ravitsemisliikkeiden sulkua ovat tuottaneet tulosta ja vähentäneet tartuntoja. Jos ihmisten väliset kontaktit lisääntyvät merkittävästi ja tartunnat pääsevät leviämään väestössä, voi tilanne nopeastikin jälleen heiketä.

Koronavirusta esiintyy väestössä koko Suomessa. Alueelliset erot taudin ilmaantuvuudessa ovat edelleen suuria ja tautitilanne voi muuttua hyvinkin nopeasti. Ilmaantuvuus on edelleen suurta maan etelä- ja lounaisosissa. Ilmaantuvuus on kuitenkin lähiviikkoina pienentynyt lähes kaikissa sairaanhoitopiireissä. Vaikka epidemian hillinnässä on monella paikkakunnalla onnistuttu hyvin ja epidemiatilanne saattaa alueellisesti vaikuttaa tapausmäärien ja ilmaantuvuuden suhteen tällä hetkellä vakaalta, tilanteen äkillinen heikentyminen koko maassa on mahdollista. Edellä mainituista syistä rajoitusten ja suositusten huolellinen noudattaminen on edelleen tärkeää.

Muuntuneen koronaviruksen aiheuttamat tartunnat ovat selvästi lisääntyneet. Herkemmin tarttuva brittivariantti (B.1.1.7) on levinnyt Suomessa laajalti ja variantti on leviämässä valtavirukseksi aiemmin kiertäneen viruskannan sijaan. Tutkimustiedon mukaan etenkin virusmuunnos B.1.1.7 leviää 30-50 % aiempia virustyyppisiä nopeammin ja johtaa useammin sairaala- ja tehohoitoon sekä tautiin menehtymiseen. Tällä hetkellä kaikista covid-19 positiivista näytteistä sekvensoidaan noin 20 %. Varianttilyödysten osuudet HUS-alueella ovat brittivariantin osalta olleet n. 60 % ja Etelä-Afrikan muunnoksen osalta yli 20 %. Muun maan osalta osuudet ovat n. 50 % ja n. 20 %.

Varianttihavaintojen määrän kasvua on havaittavissa koko maassa, voimakkaimmin HUS-alueella. Varianttilyödysten osuudet kaikista sekvensoiduista näytteistä vaihtelevat viikkotasolla, koska sekvensointi on seurannan alkuvaiheissa kohdistunut erityisesti matkailuun ja tartuntaketjuihin, joissa variantteja on epäilty tartunnanaiheuttajiksi. Brittivariantti (B.1.1.7) on todennäköisesti levinnyt Euroopassa valtavirukseksi aiemmin kiertäneen viruskannan sijaan. Yhdeksän EU/EEA-maan laajempi sekvensointiotos viikoilla 12-13 osoitti, että brittivariantin osuus näistä sekvensoiduista näytteistä oli 77 %.

Toimenpiteiden tavoitteet ja tarkoitus

Virusmuunnos voi yleistyessään aiheuttaa selvästi aiempaa nopeammin leviävän epidemian ja lisääntyneen tapausmäärän johdosta vakavasti vaarantaa terveydenhuoltojärjestelmän kantokyvyn. Käyttöön otettavien toimenpidekokonaisuuksien tavoitteena on torjua epidemian kasvun uudelleen kiihtyminen ja herkemmin tarttuvan virusmuunnosten leviäminen ja siten saada lisää aikaa rokotusten ja vuodenaikavaihtelun yhteisvaikutukselle epidemian hillitsemisessä. Tavoitteena on toisin sanoen valtakunnallisen leviämisvaiheen uhkan torjuminen. Tason kaksi toimenpidekokonaisuudella tavoitellaan nopeaa ja voimakasta kontaktien vähenemistä määrääjäksi koko maan tasolla.

Jokaisella on oikeus elämään ja julkisen vallan on edistettävä väestön terveyttä (perustuslaki 7.1 § ja 19.3 §). Jokaisella on myös oikeus välttämättömään huolenpitoon sekä riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin (perustuslaki 19.1 §). Myös Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet, erityisesti ihmisten oikeus elämään (Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artikla), perustavat julkiselle vallalle toiminta- ja suojaamisvelvoitteen. Kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa on turvattu myös oikeus terveyteen (esimerkiksi sosiaalisista, sivistyksellisistä ja taloudellisista oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 12 artikla ja uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 11 artikla). Julkisen vallan on turvattava muun muassa näiden perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen (perustuslaki 22 §). Julkisen vallan on siten turvattava hengen ja terveyden suojaaminen kaikin käytettävissä olevin tehokkain ja oikeasuhtaisin keinoin ja perustettava päätöksenteko parhaaseen saatavilla olevaan tietoon.

Näin ollen kaikkien toimenpiteiden arvioinnissa on otettava yhdenmukaisesti huomioon edellä todettu julkisen vallan velvollisuus estää epidemian leviämistä ja turvata terveydenhuollon toimintakapasiteetti. Tämän vuoksi päätösharkinnassa on ennakoitava toimenpidekokonaisuuden

merkitystä ja vaikutuksia tilanteen kehittyessä. Epidemian leviämisen ja sen estämisen sekä siinä tehtävien toimenpiteiden vaikuttavuuden sekä kokonaishyötyjen ja kustannusten seurannan perusteella viranomaisilla on velvollisuus ryhtyä perusoikeuksien turvaamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin. Terveystieteiden toimintakapasiteetin turvaaminen ja toimenpiteet epidemian leviämisen estämiseksi ja hidastamiseksi ovat perusoikeusjärjestelmän näkökulmasta erittäin painavia tavoitteita, joiden turvaamiseksi täytyy myös tehdä riittävästi toimia ja ennustetusta poikkeavan kehityksen tilanteessa tulee ryhtyä ripeästi tarvittaviin toimiin. Kulloinkin käytettävät toimet valitaan kokonaisharkinnan perusteella siten, että epidemian hallinnassa saavutettava hyöty on mahdollisimman suuri suhteessa toimenpiteen aiheuttamiin sosiaalisiin ja taloudellisiin haittavaikutuksiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän toimintakyky varmistetaan käytettävissä olevin keinoin kaikissa olosuhteissa.

Toimenpiteiden vaikutuksista

THL seuraa jatkuvasti eri sairaanhoitopiirien epidemiologista tilannetta ja arvioi muuntuneen viruskannan leviämistä väestössä viikoittain julkaistavassa hybridistrategian seurantaraportissa. Sosiaali- ja terveysministeriön asettamassa Covid-19-epidemian tilannekuva- ja mallinnustyöryhmässä arvioidaan tason 2 toimenpiteiden käyttöönoton tarvetta alueittain yhteistyössä THL:n kanssa.

Tason kaksi toimenpiteillä pyritään estämään erityisesti virusmuunnoksen leviämisen aiheuttamaa epidemian kiihtymistä. Toimenpidekokonaisuuksien sisällössä on siis kyse laajimmasta mahdollisesta nykyiseen lainsäädäntöön perustuvasta tavasta nopeasti ja voimakkaasti pyrkiä pysäyttämään virusmuunnoksen leviäminen väestössä koko valtakunnan alueelle. Paras käytettävissä oleva tutkimustieto ja kokemukset pääkaupunkiseudulla osoittavat, että virusmuunnos leviää erittäin nopeasti ja osin ennakoimattomasti erilaisten sosiaalisten kontaktien kautta.

Toimenpidekokonaisuudet pyrkivät ennakkollisesti minimoimaan mahdollisuuksia näiden kontaktien syntymiselle niin laajasti kuin nykyinen lainsäädäntö sekä käytettävissä oleva tieto mahdollistavat. Yksittäisen alueen epidemiatilanne ei tyhjentävästi määritä tämän valtakunnallisen erityistilanteen asettamia vaatimuksia, vaan tavoite on nimenomaisesti estää tilanteen eskalaatio valtakunnassa laajemmin.

Eryteisesti ihmisten välisessä toiminnassa ja vuorovaikutuksessa, jossa luodaan mahdollisuuksia pisaratartunnalle, tartunnan riski on korostunut. Kysymys on ennen kaikkea tosiasiallisista mahdollisuuksista kattavasti torjua pisaratartunnan mahdollistavien tilanteiden syntyä. Toimenpidekokonaisuuksissa tarkoitettujen toiminnan muodot ja niissä käytettävät tilat ovat tyypillisesti sellaisia, joissa lähikontakteja tai muita tartunnan mahdollistavia kontakteja syntyy tai niitä on tilojen käyttöön liittyvin rakenteellisin sekä toiminnallisin ratkaisuin hankala kokonaisuudessaan välttää. Ihmisten sosiaalinen liikkuvuus on joka tapauksessa verrattain laajaa ja osin ennakoimatonta, jolloin jäljitystietojen kannalta korostuneista tartuntalähteistä mahdollisesti saatu tartunta voi levitä ja leviää mitä erilaisimmissa sosiaalisen vuorovaikutuksen tilanteissa. Näin ollen tartuntojen torjuntaa on kohdennettava ja voitava kohdentaa sellaisiin toimintoihin ja tiloihin, jotka tämän vuorovaikutuksen ja siihen liittyvän pisaratartunnan mahdollisuuden luovat. Näillä toimenpiteillä viruksen leviämisen mahdollisuudet pyritään minimoimaan.

Epidemian rajoitustoimilla on hyötyjen ohella haitallisia sosiaalisia, yhteiskunnallisia ja taloudellisia vaikutuksia, joita voi olla vaikea erottaa epidemian itsensä vaikutuksista. Haitallisia vaikutuksia on pyritty lieventämään hallituksen päättämällä useilla tukitoimilla, joilla on autettu ihmisiä, yhteisöjä ja yrityksiä koronakriisin keskellä. Toimenpidekokonaisuuksien taloudellisia, sosiaalisia, sivistyksellisiä ja muita vaikutuksia on käsitelty toimintasuunnitelman täydennyksessä. Näitä vaikutuksia on arvioitu

kokonaisuutena ja, ottaen huomioon edellä todetusti julkiselle vallalle säädetty velvollisuus estää epidemian leviämistä ja turvata terveydenhuollon toimintakapasiteetti, katsottu toimenpidekokonaisuuksien olevan välttämättömiä tämän tarkoituksen saavuttamiseksi, tähän tarkoitukseen soveltuvia sekä suhteessa niillä edellä todetun mukaisesti tavoiteltuun päämäärään ja erilaisiin vaikutuksiin. Epidemian leviämistä ei voida estää perusoikeuksiin vähemmän puuttuvin keinoin. Tässä arvioissa on otettu huomioon myös toimenpidekokonaisuuksien alueelliseen tilanteeseen perustuva soveltaminen, kesto sekä tehdyt soveltamisen rajoitukset.

Lisätietoja

Ohjauskirje – Rajoitustoimenpiteet virusmuunnoksen ja epidemian leviämisen estämiseksi – tason kaksi käyttöönotto (1.3.2021)

Ohjauskirje – Rajoitustoimenpiteet virusmuunnoksen ja epidemian leviämisen estämiseksi (9.4.2021)

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

Johtaja

Eveliina Pöyhönen

Jakelu

Kunnat, sairaanhoitopiirit ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoiminta-alueet
Ahvenanmaan maakunta
Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
Aluehallintovirastot
Valvira

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveysministeri Pekonen
Perhe- ja peruspalveluministeri Kiuru
Valtiosihteeri Mäkipää
Valtiosihteeri Ruuth
Opetusministeri Saramo
Tiede- ja kulttuuriministeri Saarikko
Liikenne- ja viestintäministeri Harakka
Pääministerin erityisavustaja Haapajarvi
Kansliapäällikkö Lehikoinen
Valtioneuvoston kanslia
Valtiovarainministeriö/VKO
Oikeusministeriö

SM/poliisiosasto
Poliisihallitus
Liikenne- ja viestintävirasto